

qualities of General Mehmandarov, and he certainly deserves more attention. Military historians must take this into account.

Keywords: Russian empire, military art, military campaigns, Azerbaijani Democratic Republic, Azerbaijani-Armenian confrontation.

УДК 327.01

І. В. ЛЕВАНЧУК

АМЕРИКАНСЬКО-УКРАЇНСЬКЕ ПАРТНЕРСТВО ПІСЛЯ АНЕКСІЇ КРИМУ

Проаналізовано відносини США та України після анексії Криму. Визначені ключові інтереси України щодо США. Зосереджено увагу на військово-технічному партнерстві, яке б дозволило Україні у довгостроковій перспективі стати важливим безпековим союзником США в регіоні. Акцентовано на допомозі США у проведенні реформ, включно з наглядом з боку США над певним блоком реформ у тісній координації з країнами ЄС. Показане нове позиціонування Америки, що передбачає більшу гнучкість у втручанні в проблеми і конфлікти, що виникають у різних точках світу. Зроблено висновок про роль міжнародної підтримки США у стримуванні російської агресії, зокрема координаційна роль у збереженні санкційного режиму щодо Росії.

Ключові слова: анексія, партнерство, санкція, безпека, реформа, конфлікт.

Леванчук І. В. Америко-українське партнерство після анексії Крима

Проаналізовані відносини США і України після анексії Крима. Определены ключевые интересы Украины в отношении США. Сосредоточено внимание на военно-техническом партнерстве, которое бы позволило Украине в долгосрочной перспективе стать важным союзником в сфере безопасности

© ЛЕВАНЧУК Ірина Володимирівна – аспірантка кафедри країнознавства Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

для США в регіоні. Акцентовано на допомоги США в проведенні реформ, включаючи спостереження з боку США над певним блоком реформ в тісній координації з країнами ЄС. Показано нове позиціонування Америки, що передбачає більшу гнучкість у втручанні в проблеми і конфлікти, що виникають в різних точках світу. Зроблено висновок про ролі міжнародної підтримки США в стримуванні російської агресії, в частині координаційну роль в збереженні санкційного режиму в відношенні Росії.

Ключевые слова: аннексія, партнерство, санкція, безпека, реформа, конфлікт.

Levanchuk Iryna. American-ukrainian partnership after Crimean anexy

The partnership relations between the USA and Ukraine in the period after the annexation of the Crimea to the present are analyzed, the place of Ukraine is determined in the priorities of the new foreign policy of the USA and Russia.

It has been established that the aggression of the Russian Federation against Ukraine, which began with the occupation and illegal annexation of the Crimea, will have irreversible consequences for the entire international community. Russia has created a dangerous precedent, in which controversy can be resolved not in terms of justice and justice, but based on distorted legal norms and force. In general, Russia's actions can not be ignored by the international community, and only a decisive response to them may make it impossible for them to repeat and further the destruction of the foundations of world order. It is stressed that the occupation of Crimea and armed aggression in the Donbass are already 24-war Russia against Ukraine. Therefore, the problem of the American-Ukrainian partnership after the annexation of Crimea, in the opinion of the author, becomes of special significance.

Keywords: annexation, partnership, sanction, security, reform, conflict.

З історичного і доленосного для сучасної України часу проголошення її незалежності, проблеми демократизації конституційного ладу її цілісності були і залишаються одними з найбільш актуальних як для державотворчої і правотворчої практики, так і для повсякденного життя мільйонів громадян України. Нині Україна знаходиться на шляху системних інституційних трансформацій. Досліджуючи специфіку сучасної ситуації, не можна не згадати й про процес становлення партнерських відносин з світовими ліде-

рами, від якого наразі залежить майбутнє і держави Україна, її громадян. Головним чином мова йде про тріаду відносин країн-акторів Україна – Сполучені Штати Америки – Росія. У цьому плані, збереження і відтворення демократичних основ пов'язане з наявністю ефективної системи міжнародних гарантій. Позиції кожного з країн-акторів зводяться до мирного вирішення конфлікту і налагодження партнерських відносин після анексії Криму. У вивченні цих ініціатив з підтримки миру можна виділити дві принципових проблеми, які, якщо не вирішити на ранніх етапах та виправити, можуть ускладнити саму місію та поставити під загрозу мир: 1) пов'язані з формуванням та підтриманням безпечного середовища та 2) зумовлені браком координаційних зусиль серед регіональних та міжнародної спільноти, різними групами, залученими до мирної місії.¹ Як наслідок загроза економічній безпеці та втрата важливих об'єктів, часток окремих галузей або цілих секторів,² штучні міжконфесійні конфлікти³ а також особисті причини і амбіції Президента РФ.⁴

Тож сучасна трансформація геополітичної та безпекової ситуації навколо України обумовлює необхідність відпрацювання якісно нових підходів до забезпечення національної безпеки нашої держави. Агресія Російської Федерації проти України, яка розпочалась з окупації та незаконної анексії Криму, матиме незворотні наслідки для всього міжнародного співтовариства. Росія створила небезпечний прецедент, за якого суперечності можуть вирішуватися не з огляду на справедливість та право, а базуючись на викривлених правових нормах і силі. Загалом, дії Росії не можуть бути проігноровані міжнародним співтовариством, і лише рішуча відповідь на них може унеможливити їхнє повторення й подальше руйнування основ світового порядку.⁵

Серед українських дослідників питання причин і наслідків анексії Криму висвітлені у працях Є. Горюнової⁶, В. Духневич⁷; оцінювання збитків завданих анексією опрацьовані А. Третяк, М. Третяк, Н. Капінос⁸, О. Корнійчук⁹; реакцію світової спільноти у рамках міжнародного права на анексію Криму досліджено В. Максимець¹⁰, Н. Севостьяною¹¹.

Серед зарубіжних вчених питанням російської агресії та їх мотивів, причинам приєднання Криму і дестабілізації Східної України

і ролі у цих відносинах Європейського Союзу присвячено праці М. Клотца¹²; практиці Сполучених Штатів щодо вирішення міжнародних конфліктів на прикладі України і РФ у рамках міжнародного права присвятили дослідження К. Даудірда, Д. Девіс Мортенсон¹³; частково питання виникнення кризи в Україні і військових конфліктів присвячені дослідження Джона Дж. Мірсахаймера¹⁴.

Однак, проблемним залишається питання визначення напрямів партнерства України з США після анексії Криму, що недостатньо опрацьовані ні українськими ні зарубіжними вченими.

За мету авторка ставить проаналізувати партнерські відносини між США та Україною в період після анексії Криму до сьогодні, визначити місце України у пріоритетах нової зовнішньої політики США і РФ.

Участь Росії стала визначальною в ескалації дезінтеграційних тенденцій та сепаратизму в Україні, адже саме сусідня держава надала місцевим елітам Криму, частин Луганської та Донецької областей фінансову, інформаційну, військову підтримку у прагненні вийти зі складу України під надуманим приводом невизнання центральної влади в м. Києві, яка прийшла на зміну попередній внаслідок Революції гідності – масових акцій протесту в м. Києві проти відтермінування євроінтеграції України. Попередня влада з 2010 р. стояла на проросійських позиціях, тісно співпрацювала з Росією, впроваджувала проросійську мовну та етнокультурну політику, що робило будь-які радикальні проросійські претензії в Криму та на Сході України безпідставними¹⁵.

США визнали Україну 25 грудня 1991 р. Дипломатичні відносини між двома країнами було встановлено 3 січня 1992 р. З часу відновлення незалежності України США надають практичне сприяння її утвердженню як сучасної демократичної та економічно розвиненої європейської держави. Спільною заявою президентів України і США від 4 квітня 2005 р. започатковано стратегічний формат двосторонніх відносин. Згодом його було закріплено в Хартії про стратегічне партнерство (грудень 2008 р.). Розвиток стратегічного партнерства між Україною та США є одним із ключових пріоритетів зовнішньої політики держав. Головним українсько-американським міждержавним органом, діяльність якого спрямо-

вана на реалізацію положень Хартії стратегічного партнерства, є двостороння Комісія стратегічного партнерства, в якій спів головують Міністр закордонних справ України і Державний секретар США¹⁶.

Однак все змінилося з обранням на пост Президента України В. Януковича. За словами американського політолога П. Д'Анієрі, у США панував скептицизм через його роль у спробах сфальсифікувати результати виборів у 2004 р. і через його кримінальне минуле¹⁷. Колишній посол США в Україні С. Пайфер та старший науковий співробітник програми з енергетики та національної безпеки Центру стратегічних та міжнародних досліджень у Вашингтоні Е. Чоу неодноразово повідомляли громадськість через пресу, що адміністрація В. Януковича створює хибну картину гарних відносин зі США, тоді як США вкрай незадоволені ситуацією в Україні¹⁸. Багато американських політиків висловлювали стурбованість швидким зближенням офіційного Києва з Москвою після приходу В. Януковича до влади. Саме тоді при зустрічі в Америці Б. Обама порадив В. Януковичу взятися за найскладніші реформи саме зараз, «коли у (президента) є значний політичний капітал», а Україна пообіцяла віддати весь високозбагачений уран, за допомогою якого можна створити ядерну зброю. Після зустрічі у Вашингтоні В. Янукович сподівався зустрітися з Б. Обамою в Києві. Своє запрошення він передав під час візиту в Україну держсекретаря США Х. Клінтон¹⁹.

З цього приводу Л. Кожара висловився «Сполучені Штати залишаються нашим стратегічним партнером. Україна зробила дуже важливий крок коли ми відмовились від збагаченого урану. Ми продовжуватимемо співпрацю зі Сполученими Штатами з енергетичних програм. Америка – найпередовіша країна у світі з добування сланцевого газу. Тому ми зацікавлені в її технологіях. Це може стати нашою великою перевагою при добуванні шахтного газу»²⁰.

О. Гетьманчук напередодні візиту до України державного секретаря США Х. Клінтон написала в *New York Times*: «На саміті, присвяченому ядерній безпеці у Вашингтоні у квітні, В. Янукович погодився, на радість президенту Б. Обамі, позбутися високозбагаченого урану навіть не тому, що він вірить у світ без ядерної зброї,

а тому, що рукоштовання з американським лідером є для нього чимось на зразок легітимізації його президентства. Зважаючи на критику всередині України і деяке розчарування поміж європейців щодо його перших 100 днів президентства, В. Януковичу сьогодні не менш потрібне американське визнання. Йому потрібні не тільки американська допомога у знаходженні фінансування, а й символічна підтримка адміністрації Обами»²¹.

У 2010 р. перебуваючи на посаді посла США в Україні Д. Теффт заявив: «Дух стосунків України та США – це партнерство та рівність, немає ніякої зверхності з боку Сполучених Штатів. Ми продовжуємо діалог із питань ядерної безпеки. Квітневі домовленості В. Януковича виконуються. Відпрацьований уран вивозиться з України. Також, я думаю, ми будемо підтримувати прагнення України наблизитися до Європейського Союзу, особливо в питаннях угоди про асоціацію з Євросоюзом та лібералізації візового режиму»²².

Рішення РНБО про передачу Сполученим Штатам Америки останніх запасів високозбагаченого урану з України напередодні візиту В. Януковича до Вашингтона та підтвердження цього рішення у спільній заяві Президентів України та США від 12 квітня 2010 р. обурило українських політехнологів і громадськість. Таким чином влада демонстративно показала, що легко знищує навіть можливість відновлення ядерного статусу України, хоча останній міг би стати запорукою безпеки України. Для цього, зважаючи на те, що Україна за запасами урану займає шосте місце у світі, а за запасами цирконію – третє, наша держава повинна створити свій замкнений ядерний цикл. Рішення РНБО України «співпало» у часі з підписанням нової угоди між США і РФ про заходи щодо подальшого скорочення і обмеження стратегічних озброєнь. У ній не прописані гарантії безпеки для України, не зважаючи на те, що Росія, як один із гарантів безпеки України, неодноразово порушувала Будапештський меморандум²³.

Однак відмова від власних національних цінностей і історичної пам'яті, відмова від зовнішньополітичної ідентичності, наявність широкого спектру передумов до виникнення протестів у культурній, економічній, правовій, соціальній та інших складових суспільного

життя призвели до виникнення в Україні наприкінці 2013 р. революційної ситуації. Кабінет Міністрів України на своєму засіданні прийняв розпорядження, згідно з яким процес підготовки до підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, було призупинено. Рішення ухвалене «в інтересах національної безпеки» України²⁴.

Реакція політичних лідерів була миттєвою. Посол США Д. Пайстт заявив про розчарування рішенням уряду України. Свою заяву також оприлюднила Д. Псакі, речниця Державного Департаменту США: «Сполучені Штати як і Європейський Союз розчаровані рішенням уряду України відкласти приготування підписання Угоди про асоціацію та Угоди про глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі з ЄС. Європейський Союз запропонував Україні історичну можливість зміцнити платформу європейського майбутнього для її народу і продемонструвати міжнародним фінансовим установам та інвесторам свою непохитну відданість демократичним реформам. Ми підтримуємо величезну більшість українців, що хочуть такого майбутнього для своєї країни і схвалюємо те, що ЄС тримає двері відкритими. Сполучені Штати переконані, що інтеграція України з Європою – це найнадійніший шлях до економічного процвітання та демократії»²⁵.

Після втечі В. Януковича Росія розпочала спецоперацію по захопленню Криму, яка надалі переросла у російську збройну агресію проти України та війну на Сході України.

Чому Росія обрала саме цей момент для захоплення Криму та інтервенції до східних областей? Росія була слабша від США з військової точки зору, але тільки в абстрактному порівняльному сенсі. З реальним розташуванням своїх регулярних військ Росія була сильніша за НАТО в своєму власному ближньому закордоні. Її найближчі сусіди були слабкими у військовому плані, а НАТО не вдалося спроектувати або зберегти свою силу в регіоні. Альянс не зміг виконати своїх зобов'язань щодо взаємного захисту членів у Східній Європі з суто логістичних причин: у нього не було бодай якихось значних передових баз і він був не здатен їх швидко розгорнути.

Як висловився Естонський міністр оборони С. Міксер 24 червня 2015 р.: «Путін вважає, що він має регіональну перевагу»²⁶.

Якщо метою В. Путіна й було відмовити Україну від налагодження тісніших зв'язків із НАТО, то його дії мали протилежний ефект. Верховна Рада скасувала позаблоковий статус країни та закликала уряд знову взяти курс на членство в НАТО. Уряд просив НАТО допомогти летальним озброєнням, але це прохання було відхилено. Ставлення населення до вступу в НАТО з 1991 р. пережило історичне зрушення від більшості, яка була проти, до більшості, яка висловлюється на користь НАТО. І протягом усього цього періоду офіційна позиція країн НАТО, із США включно, не йшла далі ніж визнання за Україною права на домагання членства в НАТО та постійні відмови у відповідь на прагнення України. Це була їхня відповідь у період, коли Росія саме активізувала постачання важкого озброєння сепаратистам (у тому числі ракетні комплекси БУК, з одного такого було збито малайзійський лайнер МН17) та відправляла своїх інструкторів та політичних радників, які допомогли зупинити український наступ влітку 2014 р., розпочати власний наступ та захопити більше території та населення. Порошенко залишив саміт НАТО в Уельсі в серпні 2014 р. без зброї, яку він просив.

А. Меркель відмовила Б. Обаму від поставок зброї Києву відмовився від постачання летальної зброї українській армії після зустрічі з А. Меркель. Канцлер Німеччини нібито навела президенту США вагомні аргументи, чому варто продовжувати дипломатичні зусилля щодо розв'язання збройного конфлікту на Донбасі. В інтерв'ю Associated Press П. Віттіг повідомив, що Б.Обама погодився з А. Меркель в тому, що важливо «звільнити простір для поточних дипломатичних і політичних зусиль». За його словами: «Два лідери обмінялися думками з цього питання, і зійшлися в тому, щоб не брати зобов'язань або не рухатися вперед у питанні поставок летальної зброї»²⁷.

Однак присутні на саміті члени НАТО таки погодилися на поставки до України різних видів нелетальної зброї, аби підвищити її боєздатність, для цього Конгрес США у 2015 р. виділив 300 млн доларів. До України було відіслано триста американських військових інструкторів. Ще 250 інструкторів пообіцяли прислати Канада та

Польша. 5 лютого 2015 р. міністр оборони Литви оголосив, що його країна надала Україні «елементи озброєння»²⁶.

На прес-конференції за підсумками діяльності МЗС Росії С. Лавров розповів про ставлення російської влади до України. За його словами, РФ досі поважає територіальну цілісність України. Проте російська повага цілісності поширюється на межі України після анексії Криму, пояснив міністр. С. Лавров стверджує, що згідно з Будапештським меморандумом, підписаним у 1994 р. було вирішено, що Україна відмовляється від радянської ядерної зброї, а США, Велика Британія і Росія гарантували не застосовувати ядерної зброї проти України. Він підкреслив, що Росія так і не застосувала зброї, і не загрожувала Україні ядерними ударами, тому Будапештський меморандум не був порушений. При цьому С. Лавров звинуватив Україну в порушенні меморандуму. Він заявив, що події, які сталися після Євромайдану, стали грубим порушенням певної української заяви, у якій Київ брав на себе зобов'язання не заохочувати расистських і неонацистських тенденцій. Російський міністр також підкреслив, що Росія політично зацікавлена у виконанні мінських угод без жодної обмовки. Така позиція, пояснив С. Лавров, поєднується з лінією РФ на повне дотримання суверенітету і територіальної цілісності України в її нинішніх кордонах, які склалися після референдуму в Криму навесні 2014 року, проведеного в повній відповідності з міжнародним правом²⁸.

З українського боку виконання США своїх зобов'язань згідно з Будапештським меморандумом викликає питання, оскільки Вашингтон не зміг своєчасно та належним чином відреагувати на загрозу суверенітету та територіальної цілісності України²⁹.

Дуже відверто про боягузливу, якщо не сказати зрадницьку позицію по відношенню до України Заходу в цілому і США зокрема, під час відеозвернення до учасників безпекових дебат Д. Гербст, колишній посол США в Україні, а зараз директор Євразійського Центру ім. Патрічіу при Атлантичній Раді США. За його словами, США, Великобританія, РФ і пізніше – Франція надали запевняння щодо суверенітету на територіальній цілісності України в обмін на її відмову від свого, на той час третього в світі ядерного арсеналу. США під час перемовин дали чітко зрозуміти, що дають саме запев-

нення, а не гарантії безпеки. Різниця між цими визначеннями насправді суттєва. Гарантії означають, що США фактично гарантували б недоторканість кордонів України. Запевнення ж ніяких юридичних зобов'язань не передбачають. З огляду на це, США у своїй порівняно слабкій відповіді на захоплення Кремлем українських територій нібито формально не порушили Будапештського меморандуму у юридичному сенсі. Але справа в тому, що і США, і Британія, і Франція – усі запевняли в Будапешті, що Україна залишиться у своїх кордонах. І всі три країни на агресію РФ і анексію Криму відреагували слабо. Дж. Гербст вважає, що слабка реакція трьох західних гарантів стала найбільшим в сучасній історії викликом політиці нерозповсюдження зброї масового ураження у світі. Причиною цього він вважає невігластво, або ж, просто боягузтво³⁰.

Іншими словами світові лідери обмінялися публічними звинуваченнями у бік один-одного. США і Великобританія заявили про порушення Росією відносно України своїх зобов'язань за меморандумом. Представники Росії, у свою чергу, відмовилися від обвинувачень у порушенні меморандуму та звинуватили у такому новий уряд України, а також США та ЄС.

Важливим є зміна фокусу у діалозі з США з надання зброї для України. У 2014-2015 рр. США вже надали Україні військову допомогу на 260 мільйонів дол., включаючи постачання наметів, бронезилетів, тепловізорів, транспортних засобів, медичного та інженерного спорядження, портативних радіостанцій, противомінометних радарів і патрульних катерів. У 2016 р. США виділили Україні 300 мільйонів дол. військової допомоги. США і Україна також проводять щорічні навчання в Україні – наземні миротворчі Rapid Trident і навчання військово-морських сил Sea Breeze в Чорному морі. Порада, яку дають США Україні, – бути надійним партнером. Поки що американці констатують, що оборонна реформа просувається значно повільніше, ніж вони очікували. Звертається увага на суттєву різницю у підходах між цивільним та військовим штатом. Ефективність співпраці між Україною та США в питаннях безпекової та оборонної реформи буде вимірюватись тим, наскільки сторони зможуть перейти від «надзвичайної» військової допомоги до розбудови українських профільних інституцій за стандартами НАТО³¹.

На початку серпня 2017 р. Пентагон попросив Білий дім надати Україні летальну зброю. Пропонований пакет допомоги включає протитанкові ракети «Javelin» вартістю близько 50 млн. дол. Вже у вересні 2017 р. Сенат США схвалив проект «Закону про бюджет США на потреби національної оборони на 2018 рік», згідно з яким Україна буде виділено 500 міль. дол. військової допомоги. Україна попросила американського законодавця підтримати законодавчі ініціативи, спрямовані на розширення американської допомоги ЗСУ, зокрема, дозволяють використання коштів оборонного бюджету США на потреби реабілітації поранених українських військово-службовців в медичних установах Сполучених Штатів, а також на підтримку можливостей військово-морських сил держави³².

У січні 2018 р. у пресі з'явилось повідомлення, що Україна отримує протитанкові ракетні комплекси «Javelin» від США безкоштовно. Дата поставки залежить від США. За попередніми даними, мова йде про постачання на 47 млн. дол.: 35 пускових установок Javelin і 210 протитанкових ракет. У тому випадку, якщо ракети закінчатся, вартість кожного пострілу складе від 80 до 100 тисяч дол. Однак, як зазначається у пресі, при необхідності це теж компенсують, але вже без зайвого галасу у ЗМІ³³. За оцінкою фахівців постачання протитанкових ракетних установок до Києва, швидше за все, спровокує сильну реакцію з боку Росії, яка може зламати спроби Д. Трампа покращити відносини з Москвою³⁴.

Серед російських фахівців є різні точки зору. Перша, зводиться до того, що виконання США своїх обіцянок дуже далеко адже, для поставок, навчання солдатів і створення умов для того щоб ракети не були перепродані потрібен час. До тогож мало хто вірить у те, що ракети допоможуть вирішити військовий конфлікт. Друга позиція, зводиться до того, що це суто «психологічний» хід. Впливовий The Wall Street Journal 25 грудня 2017 р. написав, що ймовірний крок Д. Трампа покликаний зруйнувати ілюзії В. Путіна про можливість домовитися по Україні. У Москві, до речі, обіцяють жорстко відреагувати на поставки летального зброї Україні. Заступник голови МЗС Росії Г. Карасін заявив, що це «відкриє скриню Пандори»³⁵.

Не менш важливим і впливовим чинником у взаємовідносинах між США і Україною виявилась українська діаспора. Трагедія на

рідній землі мобілізувала українців. Українська діаспора закликала уряди різних країн світу надати Україні летальну зброю. А також бореться з російською пропагандою – поширюючи інформацію серед російськомовних емігрантів. Крім того українці закордону розповсюдили 13 тисяч аптечек для бійців АТО, витративши на це понад мільйон доларів. Діаспора постійно працює над тим, щоб країни запроваджували відповідні санкції стосовно Росії, не лише поверхові, а реальні, цільові³⁶.

Український конгресовий комітет Америки є найбільшим представництвом громади, яка налічує близько 1,5 млн американців українського походження в США. Український Конгресовий Комітет Америки є головною організацією, що об'єднує близько 20 організацій і більше 70 відділів по всій країні. «Українські американці, разом з етнічними громадами Центральної та Східної Європи, які проживають у США, єдині у своїй підтримці незалежності та територіальної цілісності України», – йдеться у листі голови Українського конгресового комітету Америки А. Футея, адресованому державному секретарю США Р. Тіллерсону. Ця підтримка, пише А. Футей, відображає офіційну політику США, яка стала законом з підписанням Ukraine Freedom Support Act of 2014 (Акту на підтримку свободи України). Закон покликаний «допомогти уряду України у відновленні суверенітету та територіальної цілісності, щоб стримувати Російську Федерацію від подальшої дестабілізації та вторгнення в Україну та в інші незалежні держави». За словами президента Українського Конгресового Комітету Америки, Державний департамент США підтвердив свої відданість суверенній і цілісній Україні, продовжуючи офіційну політику США невизнання незаконної спроби анексії Криму Росією та її триваючого порушення міжнародного права³⁷. Документом передбачено санкції, що стосуються оборонного та енергетичного секторів Російської Федерації, щодо російських та інших іноземних фінансових установ, заходи щодо збільшення військової допомоги уряду України, розширення невійськової допомоги для України, розширення мовлення в країнах колишнього Радянського Союзу³⁸.

Не можна не враховувати і позицію такого політичного актора у стосунках між США і Україною як ЄС. Досі Україна працювала з

МВФ за дворічною програмою з загальним обсягом фінансування 17 млрд. дол. підписаною в квітні 2014 р. В її рамках країна отримала два транші по 4,6 млрд. дол. що склало половину загального пакету фінансової допомоги. Згодом українська влада звернулася до Ради директорів МВФ з проханням розглянути можливість затвердження нової програми співробітництва з використанням механізму розширеного фінансування Extended Fund Facility, який передбачає виділення більшого обсягу коштів на період до чотирьох років. К. Лагард тоді повідомила: «Ми будемо радитися з Радою директорів Фонду щодо цього прохання». Вона наголосила, що нова програма буде спрямована на досягнення макроекономічної стабілізації в країні і включатиме більш широкий і глибокий спектр реформ, необхідних для стійкого зростання³⁹.

Загалом точки зору аналітиків з приводу повернення боргу одностайно не перспективні. Разом з тим, на думку В. Гройсмана, від загрози погіршення макроекономічної ситуації через припинення співпраці з МВФ Україну, принаймні, у короткостроковій перспективі, може врятувати достатній обсяг золотовалютних резервів, який наразі є в країні. За інформацією Нацбанку, за минулий рік рівень золотовалютних резервів України виріс на 21%. Станом на 1 січня 2018 р. міжнародні резерви становили еквівалент \$18,8 млрд. У зв'язку з цим у Нацбанку також заявили, що станом на 1 січня 2018 р. обсяг міжнародних резервів покриває 3,6 місяця майбутнього імпорту і є достатнім для виконання зобов'язань України та поточних операцій уряду і НБУ⁴⁰.

Значення коштів МВФ для України дуже важливе, адже це прямий доступ до зовнішнього фінансування і прямо залежить від співпраці України з МВФ, не кажучи вже про те, що така співпраця означає продовження необхідних країні реформ. Україні необхідні сильні антикорупційні інститути, здорова пенсійна система, ефективний ринок землі та якісна банківська система. Реформи, проведені в рамках програми МВФ, дають сигнал іноземним інвесторам, що країна рухається у правильному напрямі, її економічна політика є розважливою, а значить, в цю країну варто інвестувати. Таким чином, успішне виконання програми МВФ є ключовою передумою

вою отримання фінансування від інших офіційних кредиторів, а також зниження вартості запозичень на ринках приватного капіталу.

Ускладнює відносини між США і Росією скандал навколо президентства Д. Трампа. Велике журі присяжних висунуло экс-главі передвиборчого штабу Д. Трампа П. Манафорта обвинувачення в рамках розслідування щодо ймовірного втручання Росії у президентські вибори 2016 р. в США. Як зазначив речник спецпрокурора США з розслідування ймовірного російського втручання Р. Мюллера, серед висунутих П. Манафорта дванадцяти пунктів обвинувачення – змова проти США, відмивання коштів, неправдиві свідчення. Обвинувачення також висунули колишньому бізнес-партнеру П. Манафорта Р. Гейтсу. Утім, пункти обвинувачення не стосуються періоду перебування П. Манафорта на посаді керівника передвиборчого штабу Д. Трампа чи контактів з росіянами, а пов'язані з переказом через офшорні рахунки близько 75 мільйонів дол. США, отриманих головно під час роботи на экс-президента України В. Януковича та Партію регіонів. П. Манафорта закидають відмивання 18 мільйонів дол. ФБР із весни 2017 р. розслідує ймовірну змову між представниками російської влади та команди Д. Трампа напередодні президентських виборів у США. Американські спецслужби звинувачують росіян у спробі вплинути на результат президентських виборів, щоб привести до влади Д. Трампа. До розслідування у так званій «російській справі» долучилися й кілька комітетів Конгресу США. Докази спроб втручання Росії в президентські вибори виявили в себе компанії Google, Facebook та Twitter, представники яких мають надати свої свідчення комітету американського Конгресу⁴¹.

Нажаль у передвиборчому скандалі була згадана і Україна. Оточення Д. Трампа звинуватило українських чиновників у втручанні у вибори США. Зокрема видання «Politico» поінформувало, що українська влада намагалась допомогти Г. Клінтон і підірвати позиції Д. Трампа, зокрема, розповсюджуючи документи про причетність його головного помічника П. Манафорта до корупції.

У відповідь Національне антикорупційне бюро України опублікувало копії документів, за якими колишній радник В. Януковича

П. Манафорт нібито отримав від української «Партії регіонів» 12,7 млн доларів незаконним шляхом⁴².

Незважаючи на це тиск по виконанню обіцяних реформ урядом України продовжується. Колишній віце-президент США Д. Байден наголосив, що корупція продовжує бути найбільшою проблемою в Україні. Через це він рекомендував представникам адміністрації Д. Трампа уважно стежити за тим, що говорять та замовчують представники української влади, а також перевіряти, як вони виконують свої обіцянки. Як відомо, низка міжнародних партнерів України виступили з жорсткими вимогами до Києва через законопроект про Антикорупційний суд який вніс до Верховної Ради президент України П. Порошенко. Згодом Світовий банк теж висунув свої вимоги, попередивши, що на кону 800 млн. дол. Євросоюз також офіційно виступив із критикою на адресу Банкової через те, що президент, мовляв, подав законопроект про Антикорупційний суд, який суперечить обіцянкам Києва та рекомендаціям Венеціанської комісії⁴³.

Колишній посол США в Україні, а нині експерт впливового аналітичного центру «Brookings Institution» С. Пайфер заявив, що українська влада відкладає необхідні реформи з політичних міркувань, основні з яких: підвищення цін на газ, подолання корупції, пенсійна і земельна реформи⁴⁴.

Вимога створення антикорупційних судів це гарант того, що уряд України виконає всі обіцянки перед США і в першу чергу це стосується фінансових інвестицій. Не довіряючи П. Порошенку, Вашингтон продовжує методично намотувати «антикорупційний зашморг». Ключову роль у «примусі» грає НАБУ, яке почало активно розслідувати корупційні схеми навколо олігархів, що причетні до закупівель американського вугілля. Факт, що американці через НАБУ дають сигнал уряду України, що на «вугіллі Трампа» вкрасти грошей не вийде, оскільки республіканцям не потрібні скандали. А це ще «мінус» потенційні мільйони доларів, які могли б зайти в кишеню Банкової. Таким чином, Д. Трамп максимально послаблює владу уряду. Оскільки в Україні сильний тільки той президент, який одноосібно тримає всі корупційні потоки. Не боячись ніяких правоохоронних органів⁴⁵.

У 2017 р. з призначенням на посаду колишнього представника Сполучених Штатів при НАТО К. Волкера посланником США щодо врегулювання російсько-українського конфлікту відносини набули нового формату. Практика мати спецпредставників у різних країнах звична для американців, але у випадку України така посада створена вперше. Попри те, в деяких американських виданнях звучить коментар, ніби В. Путін ініціював появу такої людини. Сполучені Штати цілковито віддані цілям Мінських угод і, Штати мають впевненість, що К. Волкер прикладе максимальних зусиль, щоб досягнути миру в Україні. Вже після зустрічі Д. Трампа та В. Путіна російський міністр закордонних справ С. Лавров сказав, що «президенти домовилися про паралельний канал комунікації щодо впровадження Мінських угод». Загалом йдеться не про долучення до сформованого Мінського формату, а існування постійно залученої в процес людини з боку США, яка комунікує між Києвом, Москвою, європейцями, а також можливими учасниками процесу. Також Д. Трамп сказав В. Путіну, що американсько-російські відносини не поліпшаться, доки ці проблеми не вирішені⁴⁶.

Дипломатичний клімат між США та Росією погіршується і з інших причин. Імовірно в Росії є сподівання, що все минеться так само, як після їхнього вторгнення до Грузії. Тоді трансатлантична спільнота через півроку відмовилася від санкцій. Але Україна – не той випадок. США та ЄС єдині в цьому питанні⁴⁷.

Враховуючи сьогоденні реалії, слід сказати, що «Українське питання» у системі міжнародних відносин посідає помітне місце у зовнішньополітичних ідеях політиків. «Українське питання» з внутрішньополітичного, національного за характером, поступово набуло ознак міжнародної проблеми у контексті реалізації військово-політичних цілей держав. У 2017 р. фонд А. Яценюка «Відкрий Україну» організував круглий стіл на тему «Американо-російські відносини та їх вплив на Україну». Учасниками дискусії стали понад 30 українських та закордонних експертів, дипломатів, народних депутатів. Основним висновком для всіх стало те, що США мають не просто зберегти санкції проти Росії, а й посилювати їх, допоки авторитарний режим В. Путіна не змінить свою поведінку

адже Україна потребує інструментів, які допоможуть вирівняти баланс у протистоянні з РФ⁴⁸.

Враховуючи викладене можна зробити висновок, що по-перше, жоден існуючий формат співпраці між Україною та США не передбачає юридично зобов'язуючих гарантій безпеки з боку Сполучених Штатів. Навіть виконання Будапештського меморандуму буде поставлено під питання, оскільки це суперечитиме новому зовнішнь-ополітичному курсу США і вони можуть вийти з нього, оголосивши недовірим. По-друге, у питанні Криму США можуть залишитись на юридичній позиції невизнання окупації, але на рівні політичної взаємодії та економічних відносин це питання буде винесене за «дужки» поточних відносин Вашингтона з Москвою. Також без активної участі США у європейській політиці суттєвих змін може знати позиція ЄС в питанні стримування Росії та санкційного впливу на неї. Можна також прогнозувати суттєвого послаблення підтримки України з боку представників США в ООН та інших міжнародних інституціях. По-третє, відносини між США і Україною модельовані за «політичною орієнтацією». Ця модель існує виключно на міжнародних домовленостях між політичними акторами в її основі зтяжні договірні процеси, відсутність компромісів, економічний і воєнні інтереси. По-четверте, враховуючи ту обставину, що українська діаспора не виступає внутрішньою складовою системи суспільних відносин нашої держави, її представники підтримують всебічні контакти з Україною і здійснюють вагомий вплив на становлення громадянського суспільства і миру в Україні. Її вплив на Конгрес США прискорив вирішення питання з надання летальної зброї.

Місце України у пріоритетах нової зовнішньої політики США і РФ остаточно не визначене. Такий дисбаланс пояснюється політичними іграми на великій політичній арені і навіть власними амбіціями і інтересами політичних акторів. Однак, враховуючи позиції країн можна констатувати те, що США для України є політичним лідером; США сприймають Україну як частину ЄС; першим пріоритетом на європейському напрямку США бачать спільну роботу з європейцями з протистояння російській підіривній діяльності та агресії; використовуючи економічні та дипломатичні інструменти,

США продовжуватимуть переслідувати корумпованих закордонних чиновників і працювати з країнами, щоб посилити їхні спроможності боротися з корупцією таким чином, аби американські компанії могли конкурувати справедливо у транспарентному бізнес-кліматі на території України як частині ЄС; США декларують стратегії, що націлена допомагати союзникам і партнерам у енергетичній сфері. У свою чергу РФ зацікавлена у розвитку всього розмаїття політичних, економічних, культурних і духовних зв'язків з Україною на основі взаємоповаги, побудови партнерських відносин при дотриманні своїх національних інтересів.

На нашу думку наступні розвідки повинні бути спрямовані на відносини між США, Росією з урахуванням інтересів і геополітики ЄС і КНР.

1. *Горбатенко В. П., Стойко О. М.* Досвід міжнародних операцій з постконфліктної відбудови // Держава і право. Серія Політичні науки. 2016. Вип. 73. С. 93.
2. *Даниленко А.* Заходи економічної політики із подолання кризи в країнах, що постраждали від анексії: світовий досвід та рекомендації для України // Вісник Національного банку України. 2014. № 10. С.18.
3. *Жиров Г. Б.* Анексія Криму, причини та наслідки // Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2014. Вип. 45. С.71-72.
4. *РФ намагається спровокувати релігійний конфлікт в Україні*; СБУ. 23.02. 2018. // Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2018>
5. *Задорожній О. В.* Наслідки анексії кримського півострова для міжнародного правопорядку // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2015. Вип. 30(2). С. 190.
6. *Горюнова Є. О.* Проблема анексії Криму в зовнішньополітичній діяльності Європарламенту // Гілея. 2017. Вип. 126. С. 459-461.
7. *Духневич В. М.* Негативні психологічні наслідки політико-правової ситуації на Сході України: проблемне поле дослідження // Юридична психологія. 2017. № 2. С. 45-52.
8. *Третяк А. М., Третяк В. М., Капінос Н. О.* Оцінювання збитків, завданих природно-заповідному фонду, що розташовано на територіях незаконно анексованої АР Крим та тимчасово окупованих частинах Донецької і Луганської областей // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. 2016. № 3. С. 65-71.
9. *Корнійчук О. П.* Порядок обрахунку втрат соціально-економічного потенціалу України, спричинених окупацією Донбасу та анексією Криму // Еконо-

міка та право. Серія Економіка. 2016. № 2. С. 118-123. **10.** Максимець В.Є. Реакція Словацької Республіки на анексію Російською Федерацією Криму: дилема вибору прагматичної моделі зовнішньої політики // Гілея. 2016. Вип. 113. С. 389-392. **11.** Севостьянова Н. І. Анексія Криму та міжнародне право // Актуальні проблеми політики. 2015. Вип. 56. С. 114-122. **12.** Klotz M. Russia and the Ukrainian Crisis: A Multiperspective Analysis of Russian Behaviour, by Taking into Account NATO's and the EU's Enlargement. Croatian International Relations Review. XXIII (80) 2017.P. 259-287. **13.** Daugirdas Kristina, Julian Davis Mortenson. Contemporary Practice of the United States Relating to International Law. 2014. P. 783-842. Vol.108. **14.** John J. Mearsheimer. Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault. Foreign Affairs. September/October 2014. URL: <http://mearsheimer.uchicago.edu/pdfs> **15.** Явир В. А. Етнополітичний статус Криму: передумови реінтеграції // Держава і право. Серія Політичні науки. 2016. Вип. 74. С. 50. **16.** Політичні відносини між Україною та США. Історія і сьогодення україно-американських відносин // Посольство України в Сполучених Штатах Америки. URL: <http://usa.mfa.gov.ua/ua> **17.** У США скептичні і щодо Януковича, і щодо Тимошенко // Українська Правда. 21.01.2010. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2010/01/21> **18.** У Януковича створюють ілюзію гарних відносин з США, вважають американські експерти // Nova Ukraina.org. 2012.06.28. URL: <http://www.nova> **19.** Янукович просит Обаму сохранил стратегические отношения (Обновлено). 14.07.2010 // ЧАО «Сегодня Мультимедиа». URL: <https://www.segodnya.ua/politics/janukovich-procit-obamu-sokhranit-ctratehiche> **20.** Фрис Зиновій. Україна-США: перспектив для розвитку відносин менше, ніж п'ять років тому. 08.07.2010 р. // Радіо свобода. URL: <https://www.radiosv> **21.** Там само. **22.** Там само. **23.** Янукович передал весь український уран США. 2010 // Общественно-политическая газета. Меридиан Севастополь. URL: <http://meridian.in.ua/news> **24.** Кабінет Міністрів сьогодні прийняв рішення про відтермінування угоди з ЄС // ТСН новини. URL: <https://tsn.ua/politika/ukrayina-oficijno-prizupinila-pid> **25.** Відмова України від асоціації: реакція ЄС та США. 23.11.2013 // Європейський Союз, Інформації, Політика, Україна. URL: <http://www.eastbook.eu/ua/> **26.** Бойцун Марко. Причини української кризи. 15.03.2016. URL: <https://commons.com.ua/ru/prichini-ukrayinskoyi-krizi/#return-note-23714-39> **27.** Обама утримається від поставок Україні летальної оборонної допомоги – посол Німеччини в США. 10.03.2015 // Міжнародні новини. Радіо свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/26891811.html> **28.** Будапештський меморандум. Як РФ поважає Україну.

- 15.01.2018. URL: <https://ua.korrespondent.net/world/russia/3928805-budapesht-skyi-memorand> **29.** *Неядерне рішення.* Ілюзія міжнародного захисту. 16.12.2014 // Україна молода. URL: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/2579/163/90936/>
- 30.** *Заблоцький Володимир.* Будапештський меморандум – зробити висновки // Defense Express. 2016. URL: <https://defence-ua.com/index.php/statti/2>
- 31.** *Сенат США схвалив бюджет Пентагону, що передбачає до 500 мільйонів доларів для України* // ZN.UA. 2016. URL: <https://dt.ua/WORLD/senat-ssha-shvaliv> **32.** *Посол України в США провів переговори про надання військової допомоги.* 12.10.2017. URL: <https://ukr.segodnya.ua/ukraine/posol-ukrainy-v-ss>
- 33.** *Поставки Javelin Україні: стало відомо число установок і ракет, які отримують ЗСУ* // Апостроф. Новини. Політика. URL: <https://apostrophe.ua/ua/news/politics/foreign-policy/2018> **34.** *Трамп задумав одобрить поставки противотанкових ракет Україні.* URL: <https://lenta.ru/news/2017/12/23/ogo/> **35.** *Один выстрел - \$80 000. Пришлет ли Америка в Украину "Джавелины" и что это изменит на фронте* // СТРАНА.ua. URL: <https://strana.ua/new> **36.** *Набока Марічка.* Як українська діаспора допомагає Україні. 11.06.2015. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/27067230.html>
- 37.** *Українська діаспора в США закликала Тіллерсона відвідати Україну* // США. Голос Америки. 23.03.2017. URL: <https://ukrainian.voanews.com>
- 38.** *Ukraine freedom support akt of 2014. Public Law 113–272—DEC. 18, 2014. ukraine freedom support act of 2014 - US Government Publishing.* URL: <https://www.gpo.gov/fds> **39.** *Марчук О.* Співпраця з МВФ: гроші в обмін на реформи. Авансом // Часопис «Незалежний АУДИТОР». URL: <http://n-auditor.com.ua/uk/> **40.** *Якщо МВФ не дасть грошей* // Економічні відомості. URL: <http://eizvestia> **41.** *Пола Манафорта звинуватили у змові проти США та відмиванні грошей* // Deutsche Welle. URL: <http://www.dw.com/uk/%>
- 42.** *У Трампа звинуватили Україну в допомозі Клінтон на виборах* // Політика 2017. Ваші новини. URL: <https://news.vash.ua/news/polityka/u-trampa-zvynuvatyuly-uk> **43.** *Байден рекомендував стежити за виконанням обіцянок влади України* // Українська правда. 23.01.2018. URL: <https://www.pravda.com.ua/news>
- 44.** *Кузьменко О.* Влада України затримує реформи з політичних міркувань экс-посол США в Україні. 03.10.2017. URL: <https://ukrainian.voan> **45.** *Корнійчук Д.* Трамп методично послаблює Порошенко. URL: https://sveola.blogspot.com/2017/08/blog-post_99.html **46.** *Спеціальний представник США з питань України хто він?* 09.07.2017 // Громадське телебачення. URL: <https://hromadske.ua/posts/kurt-volker-special> **47.** *«Обговорення миротвор-*

ців на Донбасі під час Радбезу ООН це крок уперед», спецпредставник США. 18.09. 2017 // Громадське телебачення. URL: <https://hromadske.ua> **48**. *Круглий стіл: «Американо-російські відносини та їх вплив на Україну»* // Благодійний фонд А. Яценюка «Відкрий Україну». URL: <http://openukraine.org>

Levanchuk Iryna. American-ukrainian partnership after Crimean anexy

The partnership relations between the USA and Ukraine in the period after the annexation of the Crimea to the present are analyzed, the place of Ukraine is determined in the priorities of the new foreign policy of the USA and Russia.

It has been established that the aggression of the Russian Federation against Ukraine, which began with the occupation and illegal annexation of the Crimea, will have irreversible consequences for the entire international community. Russia has created a dangerous precedent, in which controversy can be resolved not in terms of justice and justice, but based on distorted legal norms and force. In general, Russia's actions can not be ignored by the international community, and only a decisive response to them may make it impossible for them to repeat and further the destruction of the foundations of world order. It is stressed that the occupation of Crimea and armed aggression in the Donbass are already 24-war Russia against Ukraine. Therefore, the problem of the American-Ukrainian partnership after the annexation of Crimea, in the opinion of the author, becomes of special significance.

Participation of Russia, which has become a decisive factor in the escalation of disintegration tendencies and separatism in Ukraine, shows that the neighboring state provided financial, informational and military support to the local elites of the Crimea, parts of Luhansk and Donetsk oblasts in an effort to withdraw from Ukraine, under the false premise of the failure of the central government to recognize Kyiv, which replaced the previous one as a result of the Revolution of Dignity - mass protests in Kyiv against the postponement of Ukraine's European integration. It was shown that the previous authorities had been pro-Russian positions since 2010, worked closely with Russia, and implemented pro-Russian linguistic and ethno-cultural policies that made any radical pro-Russian claims in the Crimea and the East of Ukraine unwarranted.

Defined Ukraine's interests with the United States: security and military-technical cooperation that would allow Ukraine, in the long run, to become an important USA security ally in the region; USA assistance in reform, including USA oversight over a specific reform bloc in close coordination with the EU; international support of the United States in the containment of Russian aggression, in particular the co-

ordination role in preserving the sanction regime against Russia; financial support, in particular through international financial institutions, in particular IMF; strengthening of Ukraine's energy security.

It is concluded that relations between the US and Ukraine are modeled on «political orientation». This model exists exclusively on international agreements between political actors, on the basis of protracted contractual processes, absence of compromises, economic and military interests.

Keywords: annexation, partnership, sanction, security, reform, conflict.